

DE ROL EN DE BETEKENIS VAN DE OPENBARE ORDE
IN HET BURGERLIJK PROCESRECHT

**De rol en de betekenis van
de openbare orde in het
burgerlijk procesrecht**

Een zwanenzang

Frédéric DUPON

 INTERSENTIA

Antwerpen – Gent – Cambridge

De rol en de betekenis van de openbare orde in het
burgerlijk procesrecht. Een zwanenzang
Frédéric Dupon

© 2022 Lefebvre Sarrut Belgium NV
Hoogstraat 139/6 – 1000 Brussel

ISBN 978-94-000-1573-9

D/2022/7849/142

NUR 822

Gedrukt in de Europese Unie

Verantwoordelijke uitgever: Paul-Etienne Pimont, Lefebvre Sarrut Belgium NV

Lay-out: Crius Group, Hulshout

Omslagontwerp: Danny Juchtman / www.dsigngraphics.be

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

Dit boek is eveneens digitaal beschikbaar op www.stradalex.com en www.jurisquare.be.

Aan mijn ouders

DANKWOORD

Bij het schrijven van een proefschrift is men onvermijdelijk velen dank verschuldigd. In mijn geval is dat niet anders, zowel op het strikt academische terrein als in de categorie ‘ondersteuning en aanmoediging’.

Voor alles dank ik de UNIVERSITEIT ANTWERPEN, die mij de mogelijkheid bood om een proefschrift te schrijven én om actief te blijven als advocaat aan de balie van Antwerpen. Hoewel dat meebracht dat ik niet steeds op de faculteit aanwezig was, omdat verplichtingen aan de balie mijn aandacht opeisten, stelde deze toelating mij wel in staat om procesrechtelijke vraagstukken waarmee de rechtspracticus dagelijks geconfronteerd wordt, te verwerken in de colleges en oefeningen die ik in verschillende jaren mocht verzorgen. Ik hoop dan ook dat ik het vertrouwen dat ik van de Universiteit kreeg nooit heb beschaamd.

Ik dank ook advocaat Luc PEETERS, advocaat aan de balie te Antwerpen en venoot van het advocatenkantoor PEETERS & PARTNERS, waar ik werkzaam was als advocaat toen ik de mogelijkheid kreeg om mandaatassistent te worden aan de UNIVERSITEIT ANTWERPEN. Hij stond volledig achter mijn keuze en moedigde mij aan om deze handschoen op te nemen. Hoewel dat meebracht dat ik niet steeds op kantoor aanwezig was, omdat verplichtingen aan de universiteit mijn aandacht opeisten, stelde zijn toelating mij wel in staat om procesrechtelijke vraagstukken waarmee we op kantoor dagelijks geconfronteerd werden, vanuit een academische invalshoek te benaderen. Ik hoop dan ook dat ik zijn vertrouwen nooit heb beschaamd. De verdediging van mijn proefschrift mocht hij niet meer bijwonen. Hij overleed veel te vroeg op 8 september 2021.

Een onmetelijke dank ben ik verschuldigd aan mijn promotoren, de professoren Stefan RUTTEN en Beatrix VANLERBERGHE. Ik geef er mezelf rekenschap van dat ik hun geduld ongetwijfeld meermaals op de proef zal hebben gesteld. Het duurde een tijdje alvorens ik greep kreeg op het onderwerp. Dat bracht mee dat ik de eerste jaren van mijn onderzoek wel steeds een zekere voortgang kon bewijzen, maar het aanvankelijk toch onzeker was of ik een sluitend antwoord op de onderzoeksvragen zou kunnen formuleren. In welke mate mijn promotoren zelf met deze onzekerheid geworsteld hebben, weet ik niet. Zij behielden er evenwel het volste vertrouwen in dat ik het proefschrift uiteindelijk zou afronden. Mijn promotoren wisten mij ook steeds op het gepaste moment een halt toe te roepen wanneer ik

onnodig uitweidde over een bepaald (historisch) aspect van mijn onderzoek. Het proefschrift dat ik op 22 juni 2022 aan de UNIVERSITEIT ANTWERPEN verdedigd heb en dat de lezer zojuist ter hand heeft genomen, is inderdaad een ingekorte versie van de aanvankelijke tekst. Als de lezer deze tekst als een geïntegreerd geheel beschouwt, is dat aan hen te danken. De hulp en steun die ik van beiden tijdens het onderzoek mocht ontvangen, kan ik in dankwoorden niet onder woorden brengen. Moge het feit dat zij steeds op een mij een beroep mogen doen wanneer ik voor hen iets kan betekenen, de uitdrukking zijn van mijn dank. Het is onmiskenbaar een feit dat zonder hen dit proefschrift er nooit was gekomen, een stelling die de lezer van dit dankwoord onder geen enkel beding als een gemeenplaats mag interpreteren.

Mijn oprechte dank ook aan de professoren Aloïs VAN OEVELEN (UANTWERPEN) en Piet TAELEMAN (UGENT). Professor VAN OEVELEN maakte van bij aanvang deel uit van de doctoraatscommissie en heeft gedurende de voortgang van het onderzoek mijn teksten steeds met aandacht gelezen en waardevolle op- en aanmerkingen gemaakt. Hoewel de begeleiding van een doctoraatsstudent aan de faculteit in beginsel na tien jaar eindigt, heeft hij zijn begeleiding niet gestaakt, hoewel ik deze termijn overschreden heb. Het feit dat deze eminente rechtsgeleerde lid was van mijn jury, beschouw ik als een eer. Professor TAELEMAN werd in de loop van het onderzoek als ‘extern’ lid toegevoegd aan mijn doctoraatscommissie. Ik besef terdege dat het voor hem niet eenvoudig was om plots een onderzoek te moeten begeleiden waarbij hij van bij aanvang niet betrokken was. Ik dank hem dan ook voor alle uren die hij besteed heeft aan het kritisch lezen van de teksten en voor de waardevolle op- en aanmerkingen die hij hierbij maakte. De professoren VAN OEVELEN en TAELEMAN hebben dit onderzoek elk vanuit hun eigen expertise op een hoger niveau getild.

In dezelfde zin dank ik de andere leden van mijn doctoraatscommissie, de professor Ludo CORNELIS (VUB) en Bart KRANS (UNIVERSITEIT LEIDEN). Ondanks de omvang van het proefschrift waren zij beiden meteen bereid om in mijn doctoraatsjury te zetelen, zelfs als dat ook nog eens – althans voor wat Professor KRANS betreft – een reisje naar de Zuidelijke Nederlanden meebracht. Met professor Ludo CORNELIS mocht ik verschillende gesprekken voeren over het onderwerp van mijn onderzoek, waarmee hij een bijzondere affiniteit heeft, wat tot uiting komt in zijn omvangrijke studie over de openbare orde die verscheen in 2019. Hoewel mijn onderzoek onafhankelijk van het zijne tot stand was gekomen, was het voor mij erg waardevol om mijn bevindingen aan zijn bevindingen te toetsen. Ik ben hem daarvoor zeer erkentelijk.

Een laatste woord van dank richt ik aan alle personen die ik de voorbije jaren mocht ontmoeten en die mij elk op hun eigen manier hetzij stilzwijgend hetzij uitdrukkelijk ervan overtuigden mijn onderzoek voort te zetten. Ik wil niet ver-

vallen in een dankwoord waarin men ongeveer iedereen ter wereld bedankt. Verschillende vrienden uit vroegere tijden, collega's aan de Universiteit Antwerpen, confraters en 'wapenbroeders' bij de Belgische marine weten ongetwijfeld hoe belangrijk ze voor mij zijn geweest.

Een laatste – maar daarom niet minder belangrijke – dank richt ik aan mijn familie. Mijn grootouders hebben de verdediging van mijn proefschrift niet meer mogen meemaken. Het is opvallend dat ik op heuglijke momenten zoals de openbare verdediging op 22 juni 2022 hun afwezigheid des te sterker ervaar. Ik ben hen erkentelijk voor de waardevolle zaken die ze mij elk vanuit hun eigen persoonlijkheid hebben meegegeven.

Mijn ouders hebben de totstandkoming van dit proefschrift dag in dag uit vanop de eerste rij meebeleefd. Zij hebben ervoor gezorgd dat ik mij eigenlijk nergens om moest bekommeren en dat ik mij volledig kon focussen op mijn onderzoek. Zij moesten dulden dat ik hele avonden en weekends 'verdween', ook al was het plezierig geweest om wel eens een keertje iets samen te doen. Als ik de moed heb gevonden om gedurende bijna elf jaar dit onderzoek voort te zetten en tot een goed einde te brengen, is dat het gevolg van de opvoeding die ze mij al vanaf 1982 hebben gegeven. Aan hen draag ik dit boek dan ook op. Een laatste woord van dank is voor mijn broer Christophe, die tevens mijn beste vriend is.

Ik sloot mijn onderzoek af op 7 maart 2022. Met ontwikkelingen op wetgevend vlak, rechtspraak en rechtsleer die na deze datum tot stand kwamen, heb ik geen rekening meer gehouden. Het spreekt voor zich dat alleen de auteur dezer verantwoordelijk is voor de inhoud.

Antwerpen, 30 november 2022

VOORREDE

Voor u ligt de uitgave van het indrukwekkende proefschrift dat Frédéric Dupon op 22 juni 2022 succesvol verdedigde aan de Faculteit Rechten van de Universiteit Antwerpen met het oog op het behalen van de graad van doctor in de Rechten. De stevige fundamenteen voor dit proefschrift werden gelegd in de periode dat Frédéric als mandaatassistent Gerechtelijk Recht verbonden was aan de Antwerpse Faculteit Rechten. Maar ook na zijn aanstelling aan de rechtsfaculteit en bij zijn voltijdse terugkeer naar de balie is Frédéric onverstoorbaar blijven verder werken aan zijn onderzoek. Als promotoren hebben wij met grote bewondering gekeken naar Frédéric's gedrevenheid om van zijn proefschrift een echt *magnum opus* te maken en niet te rusten vooraleer het voldeed aan de kwaliteitsnormen die hij zichzelf oplegde.

Voor zijn proefschrift koos Frédéric een niet voor de hand liggend thema: de openbare orde in het burgerlijk procesrecht. Zoals hij schreef in de allereerste aanzet van zijn onderzoeksvoorstel, is het belang dat in de Belgische rechtsorde aan de openbare orde wordt gehecht, omgekeerd evenredig met de inhoudelijke (on)duidelijkheid van het begrip. In de periode dat Frédéric aan zijn proefschrift werkte, herleefde de belangstelling voor de openbare orde. Verschillende auteurs onderwierpen de openbare orde en de klassieke drieledige indeling van privaatrechtelijke regels aan een hernieuwd en kritisch onderzoek. Hierbij moet onder meer worden gedacht aan de monografie die prof. em. Ludo Cornelis hieraan wijdde. Dit simultane onderzoek vormde een belangrijke impuls voor Frédéric's missie om voor eens en altijd duidelijkheid te scheppen rond de juridische aard van de rechtsregels in het procesrecht. Dat hij in deze missie ook geslaagd is, bleek tijdens de openbare verdediging uit alle lovende woorden die door de leden van zijn doctoraatsjury werden uitgesproken en waaruit grote waardering bleek.

Voorliggend proefschrift is een proefschrift in alle goede betekenissen van het woord. Ondanks de omvang van het manuscript, die deels te verklaren is door het uitgebreide voetnotenapparaat, is het proefschrift bijzonder vlot geschreven en leest het heel aangenaam. De onderzoeksvragen zijn helder geformuleerd en worden op een methodologisch verantwoorde manier beantwoord. Om zijn stellingen te onderbouwen, maakt Frédéric gebruik van een uitgebreid, functioneel rechtsvergelijkend onderzoek met Nederland, Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Ten slotte komt Frédéric ook tot een eigen vernieuwende

stellingname met betrekking tot de rol en de betekenis van de openbare orde in het burgerlijk procesrecht. Zoals de ondertitel van dit proefschrift al verraadt, betoogt Frédéric op overtuigende wijze dat het transplanteren van de openbare orde uit het privaatrecht in het burgerlijk procesrecht conceptueel wringt. Vanuit die vaststelling betoogt Frédéric dat de driedelige indeling van rechtsregels in regels van aanvullend recht, dwingend recht en openbare orde in het procesrecht geen plaats heeft. Hij pleit binnen het procesrecht voor het bestaan van een unitair wetsbegrip, wijzend op de publiekrechtelijke aard van het procesrecht als openbare dienst. Daaruit volgt dat deze eenvormige categorie rechtsregels moet beschikken over een eigen handhavingsleer en sanctieregeling. Op het einde van dit proefschrift doet Frédéric dan ook een concreet voorstel tot uitwerking van zo'n handhavingsmechanisme.

Dit proefschrift, waaraan Frédéric ruim tien jaar heeft gewerkt, toont niet alleen de kwaliteit van Frédéric als doctor in de Rechten, maar kon slechts zijn wasdom bereiken door de ervaring van Frédéric als historicus en als advocaat. De nauwgezette analyse van het concept openbare orde in het privaatrecht en het procesrecht gebeurt met het streven naar volledigheid van de historicus. De analyse in het bijzonder deel van een aantal procesrechtelijke leerstukken die traditioneel van openbare orde heten te zijn, gebeurt steeds met de nodige realiteitszin van de beoefenaar van het recht. Dit proefschrift heeft niet alleen een grote theoretische waarde, maar bevat ook een schat aan informatie voor de rechtspracticus die in het procesrecht of in het privaatrecht worstelt met het concept van de openbare orde. Voor ons als promotoren was het een voerecht om dit doctoraatsproefschrift te begeleiden. Dit proefschrift verdient dan ook een ruime verspreiding, waartoe deze uitgave ongetwijfeld zal bijdragen.

Stefan RUTTEN & Beatrix VANLERBERGHE
Antwerpen 6 december 2022

INHOUD

<i>Dankwoord</i>	vii
<i>Voorwoord</i>	xi
<i>Lijst van gebruikte afkortingen</i>	xxxiii
Proloog	1
Inleiding tot het onderzoek	3
Afdeling 1. Inleidende beschouwingen en situering van het onderzoek.	3
§ 1. Inleidende beschouwingen over het burgerlijk procesrecht	3
§ 2. Situering van het onderzoek: enkele vaststellingen en uitgangspunten ..	17
a) Eerste vaststelling: er bestaan rechtsregels van openbare orde in het procesrecht	18
b) Tweede vaststelling: de kwalificatie van rechtsregels van proces- recht gebeurt onafhankelijk van de kwalificatie van de rechts- regels die in het onderliggende geschil toepassing vinden	21
c) Derde vaststelling: rechtsregels van openbare orde brengen andere rechtsgevolgen teweeg dan rechtsregels van dwingend of aanvullend recht.	25
d) Vierde vaststelling: De miskennis van een rechtsregel van procesrecht van openbare orde leidt niet automatisch tot een ontvankelijk cassatiemiddel	30
§ 3. Belang van het onderzoek.	32
Afdeling 2. Onderzoeksvragen	38
§ 1. Voorvraag: Wanneer is een rechtsregel van openbare orde?	38
§ 2. Eerste onderzoeksvraag: Welke bepalingen uit het formele proces- recht raken in de huidige stand van het recht de openbare orde? Hoe kunnen we deze kwalificatie verklaren en beoordelen?	39
§ 3. Tweede onderzoeksvraag: Welke uitdagingen stelt de gewijzigde rechtspraak van het Hof van Cassatie aan het klassieke leerstuk van de openbare orde?	39
§ 4. Derde onderzoeksvraag: Past de gewijzigde rechtspraak van het Hof van Cassatie in het klassieke leerstuk van de openbare orde of is een andere juridische inbedding nodig? Welke juridische inbedding is in voorkomend geval eventueel nodig?	40
Afdeling 3. Methodologie	41

§ 1. Monodisciplinair onderzoek	42
§ 2. Interdisciplinair onderzoek	55
DEEL I.	
ALGEMEEN DEEL.	59
<i>Onderdeel I. De openbare orde</i>	61
Hoofdstuk I	
De openbare orde: een begrippenstudie	63
Afdeling 1. Inleidende beschouwingen	63
Afdeling 2. <i>Ubi societas, ibi ius</i> . Het verband tussen de openbare orde in sociologische zin en de openbare orde in juridische zin	65
§ 1. De openbare orde in sociologische zin.	65
a) Semantische analyse van het begrip ‘openbare orde’ in sociologische zin	66
b) Rechtstheoretische analyse van het begrip ‘openbare orde’ in sociologische zin.	68
§ 2. De openbare orde in juridische zin.	73
a) Het beschermingsoogmerk van de openbare orde in juridische zin.	74
b) De benaderingswijzen van de openbare orde in juridische zin	77
– De functionele benadering van de openbare orde in juridische zin	77
– De conceptuele benadering van de openbare orde in juridische zin	79
§ 3. De verhouding tussen de openbare orde in sociologische zin en de openbare orde in juridische zin.	81
Afdeling 3. De openbare orde in juridische zin is meerduidelig.	82
§ 1. Vaststelling: De openbare orde in juridische zin is meerduidelig.	82
§ 2. De internationale openbare orde.	82
a) De exceptie van internationale openbare orde uit artikel 21 Wetboek IPR	85
b) De openbare orde als grond voor de weigering tot erkenning of tenuitvoerlegging van buitenlandse rechterlijke uitspraken uit artikel 25 Wetboek IPR	92
c) Behoren de rechtsregels van procesrecht tot de internationale openbare orde?	95
§ 3. De openbare orde in de zin van artikel 138 <i>bis</i> , § 2 Ger.W.	99
a) De bevoegdheid van het Openbaar Ministerie in burgerlijke zaken	99
– Algemeen	99
– Invulling van het begrip openbare orde in de zin van artikel 138 <i>bis</i> , § 1 Ger.W.	102

b)	Behoren de rechtsregels van procesrecht tot de openbare orde in de zin van artikel 138 <i>bis</i> , § 1 Ger.W.?	111
§ 4.	De interne openbare orde.	114
a)	Algemeen principe van artikel 2 Oud BW	114
b)	De openbare orde in de zin van artikel 2 Oud BW is geen monolithisch blok: de theorie van J.-F. ROMAIN	115
c)	De plaats van rechtsregels van procesrecht in de openbare orde in de zin van artikel 2 Oud BW in het licht van de theorie van J.-F. ROMAIN	118
§ 5.	Verhouding tussen de nationale en de internationale openbare orde	118
Afdeling 4.	Tussenbesluit	121
 Hoofdstuk II.		
Artikel 2 van het Oud Burgerlijk Wetboek	123
Afdeling 1.	Inleiding	123
Afdeling 2.	Artikel 2 Oud BW als uitgangspunt.	124
Afdeling 3.	De ruime draagwijdte van artikel 2 Oud BW	130
Afdeling 4.	De maatschappelijke context waarin het Burgerlijk Wetboek ontstond en artikel 2 Oud BW moet worden begrepen.	134
Afdeling 5.	Artikel 2 Oud BW als grens aan de contractvrijheid en de wilsautonomie	139
§ 1.	De openbare orde stelt een rechtstreekse grens aan de contractvrijheid	139
a)	Grondslag en inhoud van de theorie van de contractvrijheid.	139
–	Wettelijke grondslag van de contractvrijheid.	139
–	Inhoud van de contractvrijheid	143
b)	De materiële contractvrijheid.	145
–	De klassieke leer van de contractvrijheid	145
(i)	Het consensualisme	145
(ii)	De verbindende kracht van overeenkomsten.	146
–	De hedendaagse leer van de contractvrijheid.	150
(i)	Evolutie naar meer wetgevend ingrijpen in contractuele verhoudingen.	150
(ii)	Resterende contractvrijheid voor het individu.	154
c)	De wetten die de openbare orde en de goede zeden betreffen als grens aan de materiële contractvrijheid	156
§ 2.	De openbare orde stelt een onrechtstreekse grens aan de wilsautonomie.	159
a)	De theorie van de wilsautonomie	159
–	De klassieke leer van de wilsautonomie	159
–	De hedendaagse leer van de wilsautonomie	163
b)	De openbare orde als grens aan de wilsautonomie.	166
Afdeling 6.	Besluit	171

Hoofdstuk III.

De openbare orde vanuit historische invalshoek	173
Afdeling 1. Inleiding	173
Afdeling 2. De wortels van de openbare orde	174
a) Het Romeinse recht	174
b) Koninklijke Franse rechtsgeleerden uit de zeventiende en de achttiende eeuw	177
– De zeventiende eeuw: de goddelijke orde van Jean DOMAT.	177
– De verlichtingsfilosofie uit de achttiende eeuw	181
Afdeling 3. Hoe de openbare orde terecht kwam in Code civil	182
a) PORTALIS in de voetsporen van de traditie.	182
b) Hoe de openbare orde in artikel 6 van de Code civil werd ingeschreven	183
Afdeling 4. Evolutie van de wetten die de openbare orde betreffen in de nadagen van de afkondiging van de Code civil	189
§ 1. Een minimalistische invulling	189
§ 2. Horizontale en verticale toename van de openbare orde	192
Afdeling 5. Besluit	193

Hoofdstuk IV.

De openbare orde als toetsingscriterium	195
Afdeling 1. Inleiding	195
Afdeling 2. Een dubbel toetsingscriterium	197
§ 1. Legalistische toets	197
§ 2. Conceptuele toets.	199
Afdeling 3. De wetten die de openbare orde betreffen als eerste toetsingscriterium	202
§ 1. Inleidende opmerkingen.	202
§ 2. Het kwalificatieproces.	204
a) Het formeel kwalificatiecriterium	204
– De wetgever geeft zijn wil uitdrukkelijk te kennen	204
– De wetgever geeft zijn wil stilzwijgend maar zeker te kennen.	205
b) Het inhoudelijke kwalificatiecriterium.	209
– Het kwalificatieproces verloopt op casuïstische wijze	209
– Het inhoudelijke kwalificatiecriterium	217
Afdeling 4. Tweede toetsingscriterium: de openbare orde als zodanig.	220
§ 1. De openbare orde als ‘standaard’ of ‘toetsnorm’	220
§ 2. Begripsmatige analyse van de openbare orde als zelfstandig toetsingscriterium afgeleid uit het inhoudelijke kwalificatiecriterium	221
a) Aanknoping bij het inhoudelijke kwalificatiecriterium.	221
b) De publiekrechtelijke openbare orde.	222

– Definitie	222
– Essentiële belangen	222
c) De privaatrechtelijke openbare orde	223
d) Algemene kenmerken van de openbare orde als toetsnorm/zelf-	
standig toetsingscriterium	225
– Het vage karakter van de openbare orde	225
– Het evolutieve karakter van de openbare orde (veranderlijk	
in de tijd)	230
– Het nationale karakter van de openbare orde (veranderlijk	
in de ruimte)	233
– Het fundamentele karakter van de openbare orde	234
Afdeling 5. Besluit	237

Hoofdstuk V.

De driedelige indeling van de rechtsregels 239

Afdeling 1. Inleidende beschouwingen 239

Afdeling 2. De wetten die de goede zeden betreffen 241

§ 1. De goede zeden als toetsnorm 241

§ 2. De morele orde als bestanddeel van de privaatrechtelijke openbare orde 244

Afdeling 3. Het aanvullend recht 247

Afdeling 4. Het dwingend recht 250

§ 1. Een terminologische verduidelijking 250

a) Dwingend recht in ruime zin 251

b) Dwingend recht in enge zin 252

§ 2. Ontstaansgeschiedenis van het dwingend recht in enge zin 253

a) Het dwingend recht als correctie op de ongelijkheid van contractpartijen 253

b) Naar een driedelige indeling van de rechtsregels 255

§ 3. Louter dwingend recht functioneel beschouwd 258

§ 4. Kwalificatie van een rechtsregels als ‘van louter dwingend recht’ 260

a) Het formele kwalificatiecriterium 260

b) Het inhoudelijke kwalificatiecriterium 261

Afdeling 5. Besluit 266

Hoofdstuk VI.

Rechtsgevolgen van de kwalificatie van rechtsregels 269

Afdeling 1. Inleiding 269

Afdeling 2. De klassieke burgerrechtelijke nietigheidsleer 271

§ 1. Oorsprong en kenmerken van de nietigheid in het algemeen 271

a) Oorsprong van de nietigheidsleer 271

b)	Algemene kenmerken van de nietigheid	276
§ 2.	De absolute nietigheid	278
a)	Het oogmerk van de absolute nietigheid	278
b)	Kenmerken van de absolute nietigheid	281
c)	De taak van de rechter ten opzichte van een absolute nietigheid ...	285
§ 3.	De relatieve nietigheid	287
a)	Algemeen	287
b)	Kenmerken van de relatieve nietigheid	288
c)	De taak van de rechter ten opzichte van een relatieve nietigheid ...	294
Afdeling 3. Evoluties in de klassieke burgerrechtelijke nietigheidsleer		
§ 1.	Inleiding	295
§ 2.	Geïndividualiseerde sanctieregelingen in bijzondere rechtstakken ...	296
§ 3.	Ambtshalve toepassing van rechtsregels van louter dwingend recht ...	298
a)	De Europese rechtspraak inzake onrechtmatige bedingen in consumentenovereenkomsten	298
–	Algemeen wettelijk kader van de Richtlijn oneerlijke bedingen ..	298
–	De rechtspraak van het arrest <i>Océano Grupo</i> en navolgende arresten	302
(i)	Ambtshalve toetsing van territoriale bevoegdheidsbedingen	302
(ii)	Uitbreiding van het toepassingsgebied	305
(iii)	Verplichting tot ambtshalve toetsing	307
–	Grondslag voor de rechterlijke plicht tot ambtshalve toetsing ...	312
(i)	Beginsel van de doeltreffende rechtsbescherming	312
(ii)	Beginsel van gelijkwaardigheid aan interne rechtsregels van openbare orde	313
b)	Invloed van de Europese rechtspraak op de klassieke burgerrechtelijke nietigheidsleer	317
–	Ambtshalve toetsing van onrechtmatige bedingen	317
–	Tijdstip van de toetsing	322
Afdeling 5. Besluit		
		322

Hoofdstuk VII.

De openbare orde vanuit rechtsvergelijkende invalshoek

Afdeling 1.	Probleemstelling	325
Afdeling 2.	Frankrijk	327
§ 1.	Tweeledige indeling	327
§ 2.	Diversifiëring binnen het recht van openbare orde	328
Afdeling 3.	Nederland	334
§ 1.	De onderverdeling van de rechtsregels naar Nederlands recht	334
a)	Tweeledige indeling	334
b)	Een wettelijk aanknopingspunt	338

§ 2. De systematiek van artikel 3:40 NBW	340
a) De verhouding tussen de drie leden van artikel 3:40 NBW	340
– Algemeen toepassingsgebied.....	340
– Rechtshandelingen in strijd met een dwingende wetsbepaling... ..	342
– Rechtshandelingen in strijd met de openbare orde en de goede zeden	345
b) Onderscheiden toepassing al naargelang het aangaan of de inhoud van een rechtshandeling ongeoorloofd is	346
§ 3. Onderscheid tussen het superdwingend recht en het normaal dwingend recht.....	350
a) Superdwingend recht en de openbare orde als inhoudelijk kwalificatiecriterium	350
b) De openbare orde als zelfstandig toetsingscriterium	351
c) De goede zeden als zelfstandig toetsingscriterium.....	353
Afdeling 4. Duitsland	354
§ 1. Het Duitse wetsbegrip	354
§ 2. De gute Sitten als zelfstandig toetsingscriterium	357
Afdeling 5. Engeland en Wales	364
Tussenbesluit Onderdeel I.	369
<i>Onderdeel II.</i>	
<i>Het burgerlijk procesrecht</i>	<i>373</i>
Hoofdstuk VIII.	
De toepassing van artikel 2 van het Oud Burgerlijk Wetboek in het burgerlijk procesrecht	375
Afdeling 1. De omzetting van artikel 2 Oud BW naar het burgerlijk procesrecht	375
Afdeling 2. Rechtshandelingen in het burgerlijk procesrecht.....	376
§ 1. Het begrip proceshandeling.....	376
§ 2. Eenzijdige en meezijdige proceshandelingen	377
Afdeling 3. De privaatrechtelijke benadering van het burgerlijk procesrecht	381
§ 1. De wieg van het burgerlijk procesrecht staat in het burgerlijk recht	381
§ 2. Wilsautonomie en contractvrijheid in het burgerlijk procesrecht.....	383
a) De wilsautonomie in het burgerlijk procesrecht	383
b) De contractvrijheid in het burgerlijk procesrecht.....	385
§ 3. Rechtsregels van openbare orde in het formele procesrecht.....	391
Afdeling 4. De verzelfstandiging van het burgerlijk procesrecht.....	393
§ 1. Kritiek op de privaatrechtelijke benadering	393
§ 2. De procesrechtelijke benadering	396
Afdeling 5. Besluit	398

Hoofdstuk IX.	
Het leerstuk van de procesverhouding	401
Afdeling 1. Inleiding en vraagstelling	401
Afdeling 2. Het liberale procesmodel werkte door in de accusatoire aard van de burgerlijke rechtspleging	402
§ 1. Een vrijwel braakliggend terrein in het Gerechtelijk Wetboek	402
a) Accusatoire versus inquisitoire rechtspleging	407
b) Lijdelijkheid van de rechter.	409
§ 2. Kritiek op een ruime invulling van het beginsel van accusatoire rechtspleging.	413
Afdeling 3. Het <i>proces</i> is een zaak van de partijen: de inleiding en de vroegtijdige beëindiging van het geding	419
§ 1. De inleiding van het geding	419
a) De keuze van de eiser om een geding in te leiden.	419
b) De keuze van de eiser van de tegenpartij	423
§ 2. De vervroegde beëindiging van het geding.	425
a) Vervroegde beëindiging van het geding op gezamenlijk initiatief van de partijen	425
b) Vervroegde beëindiging van het geding op eenzijdig initiatief van de eiser	426
§ 3. Tussenbesluit	430
Afdeling 4. Het <i>geschil</i> is een zaak van de partijen: de materiële procesleiding	431
§ 1. Partijen beschikken ten aanzien van de rechter over de rechtsvoordring.	431
§ 2. Grondslag van het beschikkingsbeginsel.	434
a) Wettelijke grondslag	434
b) Het beschikkingsbeginsel is een algemeen rechtsbeginsel van procesrecht.	436
§ 3. Het beginsel van de actieve rechter en het beschikkingsbeginsel	437
Afdeling 5. Het <i>geding</i> is een zaak van de rechter: de formele procesleiding	439
§ 1. Het geschil onderscheidt zich van het geding	439
a) De klassieke opvatting.	439
b) De hedendaagse opvatting	442
§ 2. Rechtsregels van procesrecht raken de openbare orde: de verantwoording voor een actief ingrijpen van de rechter in de formele procesleiding.	446
Afdeling 6. Andere rechtsbeginselen die in de procesverhouding toepassing vinden	446
Afdeling 7. Besluit	447
Tussenbesluit Onderdeel II.	451

Onderdeel III.

De openbare orde in het burgerlijk procesrecht	453
---	-----

Hoofdstuk X

De ambtshalve toetsing door de rechter	455
---	-----

Afdeling 1. Inleiding en probleemstelling	455
---	-----

Afdeling 2. Opvattingen over het burgerlijk proces	456
--	-----

§ 1. Van strijdmodel naar dialoogmodel	456
--	-----

§ 2. De rechterlijke opdracht	458
-------------------------------------	-----

Afdeling 3. De feiten – <i>Da mihi factum</i>	467
---	-----

§ 1. Het domein van de partijen	467
--	-----

a) De libelleringslast	470
------------------------------	-----

b) De libelleringsplicht	472
--------------------------------	-----

§ 2. ... met een rechterlijke inmenging	481
---	-----

a) De feiten waarop de rechter zijn beslissing mag baseren	485
--	-----

– Verschillende soorten feiten	485
--------------------------------------	-----

– De feitelijke grondslag van de vordering in rechte	490
--	-----

b) Het rechterlijk vraagrecht	500
-------------------------------------	-----

c) De bewijsgaring	502
--------------------------	-----

d) Opdracht aan het Openbaar Ministerie/arbeidsauditoraat	505
---	-----

e) De rogatoire commissie	506
---------------------------------	-----

§ 3. De omvang bevoegdheid van de feitenrechter op het vlak van de feitingaring wanneer hij (mogelijk) een rechtsregel van openbare orde moet toepassen	506
---	-----

a) Ambtshalve aanvoeren van feiten in geschillen die de openbare orde raken?	507
--	-----

b) Een uitgebreidere macht voor de rechter om in geschillen die de openbare orde raken feiten op te sporen?	508
---	-----

Afdeling 4. Het recht – ... <i>Dabo tibi ius</i>	510
--	-----

§ 1. Het domein van de rechter	510
---------------------------------------	-----

a) Het proces van rechtsvinding	510
---------------------------------------	-----

– Het proces van rechtsvinding statisch beschouwd	510
---	-----

– Het proces van rechtsvinding dynamisch beschouwd	513
--	-----

b) De ambtshalve aanvulling van rechtsregels: een evolutie in de rechtspraak	518
--	-----

– De klassieke leer: exclusieve ambtshalve toepassing van rechtsregels van openbare orde	518
--	-----

– De hedendaagse leer: de rechter past ambtshalve alle rechtsregels zonder onderscheid toe	524
--	-----

(i) Ambtshalve toepassing van louter dwingend recht	524
---	-----

(ii) Ambtshalve toepassing van aanvullend recht	526
---	-----

α) Evolutie in de Belgische rechtspraak	526
---	-----

β)	Rechtsvergelijkende beschouwingen	534
–	De rechtsprekende opdracht van de rechter bij verstek	552
c)	Grenzen aan de ambtshalve aanvulling van rechtsregels door de rechter	558
–	Inleiding	558
–	Eerste grens: betwistingen waarvan partijen bij conclusie het bestaan hebben uitgesloten	559
–	Tweede grens: feitelijke elementen die aan de rechter werden voorgelegd	573
–	Derde grens: de oorzaak en het voorwerp van de vordering in rechte	578
(i)	De oorzaak van de vordering in rechte	579
(ii)	Het voorwerp van de vordering in rechte	595
–	Vierde grens: het recht van verdediging	610
§ 2.	... met inmenging van de partijen	627
a)	Kwalificatie door de partijen zelf	627
b)	Het verruimde rechterlijk vraagrecht	630
c)	Het uitsluiten van betwistingen in rechte	631
§ 3.	De openbare orde en de ambtshalve aanvulling van rechtsregels	631
a)	Het algemene beginsel: op welke feiten past de rechter ambtshalve het recht toe?	631
–	De omvang van de rechterlijke opdracht	631
–	Toepassing van het recht op de feiten al naargelang de intensiteit waarmee partijen de feiten in het debat brachten	632
(i)	Bijzonder aangevoerde feiten	632
(ii)	Bijkomstige feiten	636
b)	Rechtsregels van openbare orde en de viervoudige grens van het beschikkingsbeginsel	641
–	De uitsluiting van betwistingen	641
–	De inachtneming van het voorwerp (en de oorzaak) van de eis	647
Afdeling 5.	Tussenbesluit	650
Afdeling 6.	Ambtshalve toepassing van rechtsregels van procesrecht	651
§ 1.	Rechtsregels van procesrecht: algemene beschouwingen	651
a)	Inleiding en vraagstelling	651
b)	Verscheidenheid in de handhavingsleer van de rechtsregels van procesrecht	652
–	De proceswet legt de taak van de rechter vast	652
–	De proceswet bewaart het stilzwijgen over de taak van de rechter	652
–	De aanvankelijke bedoeling van de wetgever	653
–	Rechtsregels van procesrecht <i>versus</i> rechtsregels van materieel recht	654

§ 2. Rechtsregels van procesrecht die de rechter niet mag toepassen	657
a) Excepties	658
– Het begrip <i>exceptie</i>	658
– Dilatoire excepties	661
– Peremptoire excepties	664
(i) De exceptie van nietigheid van proceshandeling	664
(ii) Excepties van ontoelaatbaarheid van de eis	667
– Declinatoire excepties	669
(i) Rechtsmacht versus bevoegdheid	669
(ii) Rechtsregels inzake rechtsmacht	671
(iii) Bevoegdheidsverdelende rechtsregels	676
α) De materiële bevoegdheid	678
β) De territoriale bevoegdheid	684
γ) Enkele vaststellingen en besluiten	686
b) Middelen van onontvankelijkheid	689
– Het begrip <i>middel van onontvankelijkheid</i>	689
– Middel van verjaring	694
– Middel van gewijsde	701
§ 2. Rechtsregels van procesrecht die de rechter mag toepassen	715
a) Het verdelingsincident	715
b) De declinatoire excepties van samenhang en aanhangigheid	717
d) Middelen van onontvankelijkheid	720
– Middel van belang	720
– Middel van hoedanigheid	723
§ 3. Rechtsregels van procesrecht die de rechter moet toepassen	726
a) Peremptoire excepties van onontvankelijkheid	726
b) Peremptoire excepties van nietigheid	728
c) De dilatoire exceptie van niet-mededeling van stukken	730
Afdeling 7. Besluit	730

Hoofdstuk XI.

Het ogenblik waarop partijen de schending van een rechtsregel nuttig kunnen inroepen	733
---	------------

Afdeling 1. Inleiding en probleemstelling	733
---	-----

Afdeling 2. Beroep op een rechtsregel binnen eenzelfde aanleg	734
---	-----

§ 1. Materieelrechtelijke rechtsregels	734
--	-----

§ 2. Procesrechtelijke rechtsregels	734
---	-----

a) Rechtsregels van procesrecht waarvoor de wet een regeling uitwerkt	735
– Eigen regeling voor excepties	735
(i) Declinatoire excepties met een wettelijke regeling	735
(ii) Dilatoire excepties met een wettelijke regeling	738

(iii) Peremptoire excepties met een wettelijke regeling	739
– De verplichting om <i>in limine litis</i> de toepassing van een rechtsregel van procesrecht te vorderen en de rechtsgevolgen ervan	740
b) Rechtsregels van procesrecht zonder wettelijke regeling	746
c) Kritische beschouwingen over de aard van de rechtsregel in het licht van de temporele beperking om de toepassing ervan te vorderen	748
Afdeling 3. Beroep op een rechtsregel in hoger beroep	749
§ 1. Materieelrechtelijke rechtsregels	749
§ 2. Procesrechtelijke rechtsregels	750
a) Rechtsregels van procesrecht waarvoor de wet een regeling uitwerkt	750
b) Rechtsregels van procesrecht waarvoor de wet geen regeling uitwerkt	750
Afdeling 4. Beroep op een rechtsregel in cassatie	751
§ 1. Partijen leiden voor het Hof van Cassatie een middel af uit de schending van een materieelrechtelijke rechtsregel	751
a) De wettelijke bevoegdheid van het Hof van Cassatie	751
b) Het leerstuk van het cassatiemiddel	754
– Ontvankelijke cassatiemiddelen	754
(i) De klassieke leer van het nieuwe middel	765
(ii) De hedendaagse leer van het nieuwe middel	771
§ 2. Partijen leiden een middel af uit de schending van een rechtsregel van procesrecht voor het Hof van Cassatie	778
a) De klassieke leer van het nieuwe middel afgeleid uit een rechtsregel van procesrecht	778
b) De hedendaagse leer van het nieuwe middel afgeleid uit een rechtsregel van procesrecht	779
– Evolutie in de rechtspraak van het Hof van Cassatie	780
(i) De wegbereiders	780
(ii) De terugval	782
(iii) De doorbraak	782
(iv) Bevestiging van de rechtspraak	786
– Kritische evaluatie van de rechtspraak	789
– De procesloyaliteit als verklaring van de rechtspraak	793
(i) Een verklarende theorie	793
(ii) Het leerstuk van de procesloyaliteit	795
α) De leer van het rechtsmisbruik	795
β) Procesrechtsmisbruik en misbruik van procesrecht	801
γ) Procesloyaliteit	804
(iii) Toetsing van de verklarende theorie	819
Afdeling 5. Besluit	822

Hoofdstuk XII.	
Een alternatieve kwalificatie van rechtsregels van procesrecht	825
Afdeling 1. Inleiding en probleemstelling	825
Afdeling 2. Een procedurele openbare orde	826
§ 1. Naar een procedurele openbare orde	826
§ 2. Of toch niet	829
Afdeling 3. Een alternatieve kwalificatie van de rechtsregels van procesrecht . . .	832
§ 1. Een verklaring vanuit de driedelige indeling van rechtsregels.	832
a) Eerste fictie: alle rechtsregels van procesrecht zijn van aanvul-	
lend recht	832
b) Tweede fictie: alle rechtsregels van procesrecht zijn van louter	
dwingend recht	832
c) Besluit.	833
§ 2. Procesrechtelijke benadering	833
a) De eigen aard van rechtsregels van procesrecht	833
– Publiekrechtelijke aard van het procesrecht.	833
– Wilsautonomie in het procesrecht	838
b) Eigen procesrechtelijke handhavingsleer en sanctieregeling	840
Afdeling 5. Besluit	841
Tussenbesluit	843
DEEL II.	
BIJZONDER DEEL	845
Inleidend hoofdstuk.	
Het oogmerk van de rechtsregel van procesrecht	847
Hoofdstuk XIII.	
Nietigheid van proceshandelingen	849
Afdeling 1. Inleiding en probleemstelling	849
§ 1. Het formalisme in het burgerlijke proces.	849
§ 2. De nietigheid als sanctie wegens de miskenning van een vormvoor-	
schrift.	854
Afdeling 2. Procedurele nietigheden	860
§ 1. De procesrechtelijke nietigheidsleer na Potpourri I.	860
a) De legaliteitsvoorwaarde.	860
b) De legitimiteitsvoorwaarde.	865
§ 2. De nietigheidsleer voor Potpourri I	873
a) Absolute en relatieve nietigheden	873
b) Handhaving van de absolute nietigheden	876

c) Besluit	879
Afdeling 3. Organieke nietigheden	880
§ 1. Organieke nietigheden in het algemeen	880
b) Ontstaansgeschiedenis van de organieke nietigheden	880
b) Rechtsregels van gerechtelijke organisatie	885
c) Evolutie inzake organieke nietigheden	890
– Inleiding van de vordering	890
(i) Keuze van de akte van rechtsingang	890
(ii) Samenhangende vorderingen in rechte	901
– De wijze van betekening	905
– Het advies van het Openbaar Ministerie	909
c) Besluit	910
Afdeling 4. Termijnen	912
§ 1. Soorten termijnen	912
§ 2. Procestermijnen voorgeschreven op straffe van nietigheid en op straffe van verval andere dan om een rechtsmiddel aan te wenden	918
§ 3. Termijnen om een rechtsmiddel aan te wenden voorgeschreven op straffe van verval	920
Afdeling 6. Besluit	929

Hoofdstuk XIV.

Bevoegdheidsverdelende rechtsregels	931
Afdeling 1. Inleiding en probleemstelling	931
§ 1. Het klassieke leerstuk van de bevoegdheid	931
a) Determinerende criteria voor de bevoegdheid	931
b) De handhavingsleer	936
– De klassieke handhavingsleer	936
– De hedendaagse leer	946
§ 2. Onderzoeksvragen	947
Afdeling 2. Plaats en analyse van de bevoegdheid in het Gerechtelijk Wetboek	948
§ 1. Plaats van het leerstuk van de bevoegdheid in het Gerechtelijk Wetboek	948
a) Zelfstandige plaats van de bevoegdheid	948
b) De ontstaansgeschiedenis van de huidige bevoegdheidsregeling	949
– De Bevoegdheidswet van 25 maart 1876	949
– De wet van 15 maart 1932	952
– De Gerechtelijke Hervorming in de jaren zestig	953
§ 2. Analyse van het leerstuk van de bevoegdheid in het Gerechtelijk Wetboek	956
a) Het primaire competentiemodel: een erfenis uit het verleden	956

b)	Het secundaire competentiemodel: een vernieuwing van het Gerechtelijk Wetboek.	958
	Afdeling 3. De materiële bevoegdheid	959
§ 1.	Het primaire competentiemodel	959
a)	De componenten van de materiële bevoegdheid.	959
–	Het voorwerp van de vordering in rechte (de bevoegdheid <i>ratione materiae sensu stricto</i>)	960
–	De economische waarde van de eis (de bevoegdheid <i>ratione summae</i>)	963
–	De spoedeisendheid van de eis (de bevoegdheid <i>ratione temporis</i>)	964
–	De hoedanigheid van de partijen (de bevoegdheid <i>ratione personae</i>)	967
b)	Procesoogmerk van het primaire competentiemodel.	967
–	Eigen belangen van de rechtzoekende	967
–	Algemene belangen.	968
§ 2.	Het secundaire competentiemodel	970
a)	Legislatieve prorogatie van materiële bevoegdheid	970
–	Tussengeschieden met betrekking tot de eis	970
(i)	Uitbreiding en vermindering van de gestelde eis.	970
(ii)	Beperkte mogelijkheid tot het stellen van een nieuwe eis.	971
–	Tussengeschieden met betrekking tot het verweer	971
(i)	Het verweer ten gronde	971
(ii)	Het verweer door middel van tegeneis	973
α)	Tegeneis voor de rechtbank van eerste aanleg	974
β)	Tegeneis voor de uitzonderingsgerechten	976
–	De eis in tussenkoms.	978
–	Samenhang.	980
b)	Gerechtelijke prorogatie van materiële bevoegdheid	982
c)	Conventionele prorogatie van materiële bevoegdheid	985
d)	Procesoogmerk van het secundaire competentiemodel.	987
§ 3.	De aard van de rechtsregels van materiële bevoegdheid	987
a)	Kritische evaluatie van het primaire competentiemodel in het licht van het procesoogmerk ervan	987
–	Toets van het procesoogmerk aan de hand van een wille- keurig gekozen arrest	987
–	Kritische benadering van het competentiemodel	988
(i)	Verschillende rechtscolleges kunnen bevoegd zijn om kennis te nemen van geschillen met een nagenoeg identieke oorzaak	988
(ii)	Ruime omschrijving van de verschillende bevoegd- heden van de verschillende gerechten	989

(iii)	De voorwaardelijke volheid van bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg	990
(iv)	De volheid van bevoegdheid van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg rechtsprekend in kortgeding	994
(v)	Het secundaire competentiemodel: prorogatie van materiële bevoegdheid	995
–	Tussenbesluit	996
b)	De rechterlijke plicht tot ambtshalve toetsing	996
–	<i>De lege lata</i> : enkel ambtshalve toepassing van rechtsregels van openbare orde.	996
–	<i>De lege feranda</i> : algemene wettelijke plicht tot ambtshalve toetsing van bevoegdheidsverdelende rechtsregels <i>ratione materiae</i>	997
(i)	Interne rechtsvergelijking	997
(ii)	Externe rechtsvergelijking.	998
–	Tussenbesluit	1004
c)	Het tijdstip waarop partijen de miskennis kunnen invoeren	1004
–	<i>De lege lata</i> : dekking van de materiële onbevoegdheid voor het Hof van Cassatie.	1004
–	<i>De lege feranda</i> : dekking van de materiële onbevoegdheid in een vroege(re) fase van het geding.	1005
(i)	Kritische standpunten uit de rechtsleer.	1006
(ii)	Rechtsvergelijkende beschouwingen	1006
–	Tussenbesluit	1010
d)	Besluit over de aard van de bevoegdheidsverdelende rechtsregels <i>ratione materiae</i>	1011
	Afdeling 4. De territoriale bevoegdheid.	1012
§ 1.	Geografische spreiding van rechtscolleges	1012
§ 2.	Het primaire competentiemodel.	1015
a)	Componenten van de territoriale bevoegdheid.	1015
b)	Procesoogmerk van het primaire competentiemodel.	1015
–	Eigen belangen van de rechtzoekende.	1015
–	Algemene belangen.	1016
§ 3.	Het secundaire competentiemodel	1017
a)	Legislatieve prorogatie van territoriale bevoegdheid	1017
b)	Gerechtelijke prorogatie van territoriale bevoegdheid.	1018
c)	Conventionele prorogatie van territoriale bevoegdheid.	1019
§ 4.	De aard van de bevoegdheidsverdelende rechtsregels van territoriale bevoegdheid	1020
a)	Driedelige indeling van rechtsregels van territoriale bevoegdheid	1020
–	Rechtsregels van territoriale bevoegdheid van aanvullend recht.	1021

– Rechtsregels van territoriale bevoegdheid van louter dwingend recht	1023
– Rechtsregels van territoriale bevoegdheid van openbare orde . . .	1024
b) Kritische benadering van het primaire competentiemodel in het licht van het procesoogmerk ervan	1026
– Het procesoogmerk van rechtsregels van territoriale bevoegdheid van aanvullend recht	1026
– Het procesoogmerk van rechtsregels van territoriale bevoegdheid van dwingend recht	1027
– Afwijkingen van het primaire competentiemodel	1029
– Rechtsvergelijkende beschouwingen	1030
c) De rechterlijke plicht tot ambtshalve toetsing	1032
(i) Interne rechtsvergelijking	1033
(ii) Externe rechtsvergelijking	1033
d) Het tijdstip waarop partijen de miskennis kunnen inroepen . . .	1035
– <i>De lege lata</i> : dekking van de territoriale onbevoegdheid voor het Hof van Cassatie	1035
– <i>De lege ferenda</i> : dekking van de materiële onbevoegdheid in een vroege(re) fase van het geding	1036
e) Besluit over de aard van de bevoegdheidsverdelende rechtsregels <i>ratione loci</i>	1037
Afdeling 5. Besluit	1038
Hoofdstuk XV.	
De ontvankelijkheidsvoorwaarden	1041
Afdeling 1. Inleiding en probleemstelling	1041
§ 1. Inleiding	1041
a) De algemene ontvankelijkheidsvoorwaarden van de rechtsvordering	1041
b) Handhavingsleer van de ontvankelijkheidsvoorwaarden van de rechtsvordering	1047
– Klassieke leer	1047
– Hedendaagse leer	1051
§ 2. Probleemstelling en onderzoeksvraag	1052
a) Een eigensoortige handhavingsleer	1052
b) Onderzoeksvraag	1053
Afdeling 2. Eerste ontvankelijkheidsvoorwaarde: <i>het belang</i>	1054
§ 1. Analyse van de ontvankelijkheidsvoorwaarde ‘belang’ als rechtsbegrip	1054
a) Procesoogmerk van de ontvankelijkheidsvereiste	1054
b) Inhoud van de ontvankelijkheidsvereiste	1055
– Het belang voor het instellen van de rechtsvordering	1055

–	Het belang voor het instellen van het hoger beroep	1062
§ 2.	Toetsing van de cassatierechtspraak	1066
a)	Beoordeling van de rechtspraak over de aard van het belang	1066
b)	Beoordeling van de rechtspraak over de handhavingsleer	1068
c)	Tussenbesluit	1069
	Afdeling 3. Tweede ontvankelijkheidsvoorwaarde: <i>de hoedanigheid</i>	1070
§ 1.	Analyse van de ontvankelijkheidsvoorwaarde ‘hoedanigheid’ als rechtsbegrip	1070
a)	Procesoogmerk van de ontvankelijkheidsvereiste	1070
b)	Inhoud van de ontvankelijkheidsvereiste	1074
–	De materiële hoedanigheid	1075
–	De proceshoedanigheid	1082
(i)	Proceshoedanigheid wanneer de materiële en formele procespartij verenigd zijn	1084
α)	Legitimatie van de bekwaamheid als materiële procespartij	1084
β)	Legitimatie van de bekwaamheid als formele procespartij	1089
(ii)	Proceshoedanigheid wanneer de materiële en formele procespartij gesplitst zijn	1095
§ 2.	Toetsing van de cassatierechtspraak	1097
a)	Beoordeling van de rechtspraak over de aard van de hoedanig- heid	1097
b)	Beoordeling van de rechtspraak over de handhavingsleer	1098
c)	Tussenbesluit	1099
	Afdeling 4. Handhavingsleer en sanctieregeling	1099
§ 1.	Aard van de ontvankelijkheidsvereisten	1099
§ 2.	Handhavingsleer	1101
	Afdeling 5. Besluit	1103

Hoofdstuk XVI.

	De rechtsregels inzake de aanleg	1105
	Afdeling 1. Inleiding en probleemstelling	1105
§ 1.	Het klassieke leerstuk van de aanleg	1105
a)	Beperkingen van de beroepsmogelijkheid	1105
–	Voor beroep vatbare vonnissen	1107
–	Voor beroep vatbare geschillen	1109
b)	Handhavingsleer en sanctieregeling	1111
c)	Rechtsvergelijkende beschouwingen	1114
§ 2.	Onderzoeksvraag	1117
	Afdeling 2. Vonnissen vatbaar voor hoger beroep	1117
§ 1.	Beperking van de beroepsmogelijkheden	1117

a)	Technieken van de beperking van de beroepsmogelijkheden	1117
–	Uitgesloten hoger beroep	1117
–	Uitgesteld hoger beroep	1121
b)	Het procesoogmerk van de beperking van de beroepsmogelijkheid	1124
§ 2.	Kwalificatie van de rechtsregels inzake de aanleg	1124
Afdeling 3. Geschillen vatbaar voor hoger beroep		1126
§ 1.	De aanleggrens	1126
a)	De techniek van de aanleggrens	1126
–	Kritiek op de techniek van de aanleggrens	1127
–	Manipulaties van de aanleggrens	1128
–	Uitzonderingen op de aanleggrens	1130
b)	Het procesoogmerk van de aanleggrens	1130
§ 2.	Het procesoogmerk aan de regeling inzake de aanleg getoetst	1131
§ 3.	Kwalificatie van de aanleggrens	1132
Afdeling 4. Besluit		1133

Hoofdstuk XVII.

De samenstelling van de rechtscolleges		1135
Afdeling 1. De samenstelling van de burgerlijke rechtbanken		1135
§ 1.	Een gediversifieerde samenstelling	1135
§ 2.	Kwalificatie van de rechtsregels	1137
§ 3.	Vraagstelling	1139
Afdeling 2. De samenstelling van de rechtscolleges nader beschouwd		1140
§ 1.	Het procesoogmerk van de gediversifieerde samenstelling van de rechtscolleges	1141
a)	Procesoogmerk van de vereiste van het getal	1141
b)	Procesoogmerk van de vereiste van de hoedanigheid van de rechter	1142
§ 2.	Realisering van het procesoogmerk	1144
a)	Wettelijke uitzonderingen	1144
–	Afwijkingen van de vereiste van het getal	1144
–	Afwijkingen van de vereiste van de hoedanigheid	1145
b)	Inconsequenties van de wettelijke regeling	1147
c)	Besluit	1149
Afdeling 3. De aard van de rechtsregels die de samenstelling van de rechtscolleges regelen		1150
§ 1.	Het vereiste van het getal	1150
a)	Grammaticaal-exegetisch argument	1150
b)	Teleologisch argument	1155
c)	Besluit	1156
§ 2.	Het vereiste van de hoedanigheid	1156

a) Geen wettelijke sanctieregeling	1156
b) Teleologisch argument.	1157
c) Besluit.	1158
Afdeling 4. Handshavingsleer en sanctieregeling van de rechtsregels die de samenstelling van de rechtscolleges voorschrijven.	1159
Afdeling 5. Besluit	1160
Algemeen besluit van het onderzoek	1161
<i>Bibliografie</i>	<i>1167</i>
<i>Trefwoordenregister</i>	<i>1269</i>

LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN

<i>AA</i>	Ars Aequi
<i>AC</i>	Law Reports, Appeal Cases
<i>AcP</i>	Archiv für die civilistische Praxis
<i>Act.dr.</i>	Actualités du droit: revue de la Faculté de droit de Liège
<i>A. Fac. Dr. Toulouse</i>	Annales de la Faculté de droit de Toulouse
<i>AJDA</i>	Actualité juridique droit administratif
<i>AJT</i>	Algemeen juridisch tijdschrift
<i>Am. J. Comp. Law</i>	American Journal of Comparative Law
<i>Am. Law Rep.</i>	American Law Reports
<i>Ann.dr.</i>	Annales de droit
<i>Ann.dr.sc.pol.</i>	Annales de droit et de sciences politiques
<i>Ann.dr.Lg.</i>	Annales de droit de Liège
<i>Ann.dr.Louvain</i>	Annales de droit de Louvain
<i>Ann.fac.dr.Lg.</i>	Annales de la Faculté de droit, d'économie et de sciences sociales de Liège
<i>Ann. Fac. droit sci. écon. (Clermont Ferrand)</i>	Annales de la Faculté de droit et des sciences économiques de Clermont-Ferrand
<i>APD</i>	Archives de philosophie du droit
<i>APT</i>	Administration publique (Trimestriel): Revue du droit public et des sciences administratives
<i>Arch. pol. crim.</i>	Archives de politique criminelle
<i>Arr.Cass.</i>	Arresten van het Hof van Cassatie
<i>Arr.Verbr.</i>	Arresten van het Hof van Verbreking
<i>BFR</i>	Bank- en financieel recht
<i>BICC</i>	Bulletin d'information de la Cour de cassation
<i>Bing</i>	Bingham's Reports
<i>BJ</i>	La Belgique judiciaire: gazette des tribunaux belges et étrangers
<i>Bull.BMM</i>	BMM-bulletin, Beneluxvereniging van Merken- en Model-lengemachtigden
<i>Bull. civ.</i>	Bulletin des arrêts de la Cour de cassation, chambres civiles
<i>Bull. Joly</i>	Bulletin Joly Sociétés. Actualité de droit des sociétés
<i>Bull. Lau</i>	Bulletin du Cercle François Laurent
<i>CA</i>	Court of Appeal
<i>Cah. de dr.</i>	Cahiers de droit
<i>Cah.dr.jud.</i>	Cahiers de droit judiciaire
<i>CDE</i>	Cahiers de droit européen

<i>CDPK</i>	Publiekrechtelijke kronieken
<i>Ch</i>	Law Reports, Chancery Division
<i>CLP</i>	Current Legal Problems
<i>Comm.Ger.</i>	Artikelsgewijze commentaar Gerechtelijk recht
<i>Common Mark. Law Rev.</i>	Common Market Law Review
<i>Comp. Int. Law J. South. Afr.</i>	Comparative and International Law Journal of Southern Africa
<i>D.</i>	Recueil Dalloz
<i>D.C.</i>	Dalloz. Recueil critique
<i>DAOR</i>	Het ondernemingsrecht (Internationaal tijdschrift voor ondernemingsrecht)
<i>DB</i>	Der Betrieb
<i>DCCR</i>	Consumentenrecht
<i>Défrénois</i>	Répertoire du notariat Défrénois
<i>De Gerechtsd.</i>	De gerechtsdeurwaarder – L’huissier de justice
<i>Div.Act.</i>	Divorce: actualité juridique, sociale et fiscale
<i>D.P.</i>	Dalloz. Recueil périodique et critique
<i>Dr et proc.</i>	Droit et procédure
<i>Droits</i>	Droits. Revue française de théorie, de philosophie et de cultures juridiques
<i>EJ</i>	Echtscheidingsjournaal
<i>ELR</i>	Erasmus Law Review
<i>Eq</i>	Law Reports. Equity Cases
<i>ER</i>	English Reports
<i>ERPL</i>	European Review of Private Law
<i>Eur. J.L. Reform</i>	European Journal of Law Reform
<i>EWCA civ</i>	England and Wales Court of Appeal (Civil Division)
<i>FCR</i>	Family Court Reporter
<i>Gaz. Pal.</i>	Gazette du Palais
<i>Harv. Law Rev.</i>	Harvard Law Review
<i>HL</i>	House of Lords
<i>HNJ</i>	Handelingen der Nederlandsche Juristen-Vereeniging
<i>Huur</i>	Huur. Het huurrecht in de praktijk
<i>ICIP</i>	L’Ingénieur-Conseil- Intellectual Property
<i>IDj</i>	Information et documentation juridiques
<i>Indiana Law J.</i>	Indiana Law Journal
<i>Inf. RIZIV</i>	Informatieblad van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering
<i>Int. Comp. Law Q.</i>	International and Comparative Law Quarterly
<i>IRDI</i>	Intellectuele Rechten – Droits Intellectuels
<i>IRLE</i>	International Review of Law and Economics
<i>Ius & Actores</i>	Ius & Actores: Tijdschrift voor de actoren van het gerecht
<i>Jb.Hand.</i>	Jaarboek handelspraktijken (en mededinging)
<i>JCB</i>	Jurisprudence commerciale de Belgique (de Bruxelles)
<i>JDE</i>	Journal de droit européen

<i>JDF</i>	Journal de droit fiscal
<i>JDI</i>	Journal de droit international
<i>JDSC</i>	Recueil annuel de jurisprudence en droit des sociétés commerciales
<i>JL</i>	Jurisprudence de Liège
<i>JLMB</i>	Revue de jurisprudence de Liège, Mons et Bruxelles
<i>J.L. & Soc'y</i>	Journal of Law and Society
<i>Journ.proc</i>	Journal des procès
<i>JT</i>	Journal des tribunaux
<i>JTT</i>	Journal des tribunaux du travail
<i>Jura Falc.</i>	Jura Falconis. Juridisch wetenschappelijk studententijdschrift
<i>Justices</i>	Justices. Revue générale de droit processuel
<i>Jv.Cass.</i>	Jaarverslag van het Hof van Cassatie
<i>JZ</i>	JuristenZeitung
<i>LaM</i>	Law and Method
<i>Law Q. Rev.</i>	Law Quarterly Review
<i>Limb.Rechtsl.</i>	Limburgs Rechtsleven
<i>L&S</i>	Law and State
<i>McGill L.J.</i>	McGill Law Journal
<i>Mich. Law Rev.</i>	Michigan Law Review
<i>NJ</i>	Nederlandse Jurisprudentie
<i>NJB</i>	Nederlands Juristenblad
<i>NjW</i>	Nieuw juridisch weekblad
<i>NJW</i>	Neue Juristische Wochenschrift
<i>NLJ</i>	New Law Journal
<i>NJF</i>	Nederlandse Jurisprudentie Feitenrechtspraak
<i>NTBR</i>	Nederlands Tijdschrift voor Burgerlijk Recht
<i>NtEr</i>	Nederlands tijdschrift voor Europees recht
<i>Oxf. J. Leg. Stud.</i>	Oxford Journal of Legal Studies
<i>Hand.</i>	Parlementaire Handelingen
<i>Parl.St.</i>	Parlementaire Stukken
<i>Pas.</i>	Pasicrisie belge
<i>Pasin.</i>	Pasinomie
<i>PC</i>	Privy Council
<i>Pli jur.</i>	Le pli juridique: bulletin de la Commission scientifique commune aux barreaux de Charleroi, Mons et Tournai
<i>Procédures</i>	Revue Procédures
<i>P&B</i>	Tijdschrift voor procesrecht en bewijsrecht
<i>QB</i>	Law Reports, Queen's Bench Division
<i>RabelsZ.</i>	Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales
<i>RABG</i>	Privatrecht
<i>Rapport</i>	Rechtspraak Antwerpen Brussel Gent
<i>R.Cass.</i>	Rapport annuel de la Cour de cassation
	Recente arresten van het Hof van Cassatie

<i>RCDIP</i>	Revue critique de droit international privé
<i>RCJB</i>	Revue critique de jurisprudence belge
<i>RCLJ</i>	Revue critique de législation et de jurisprudence
<i>RDC</i>	Revue des contrats
<i>RDI</i>	Revue de droit immobilier
<i>RDIDC</i>	Revue de droit international et de droit comparé
<i>RDIPR</i>	Revue de droit international privé
<i>RDPP</i>	Revue du droit public et de la science politique
<i>RDPC</i>	Revue de droit pénal et de criminologie
<i>RD rur.</i>	Revue de droit rural
<i>Rec. Cons. const.</i>	Recueil des décisions du Conseil constitutionnel
<i>Rechtsk.T.</i>	Rechtskundig tijdschrift voor België
<i>REDC</i>	Revue européenne de droit de la consommation
<i>Rép. pr. civ.</i>	Répertoire de procédure civile Dalloz
<i>Rev. arb.</i>	Revue de l'arbitrage
<i>Rev. adm.</i>	Revue administrative
<i>Rev.dr.ULB</i>	Revue de droit de l'ULB
<i>Rev.dr.ULg</i>	Revue de la Faculté de droit de l'Université de Liège
<i>Rev. jur. pol.</i>	Revue juridique et politique. Indépendance et coopération
<i>Rev.sc.crim.</i>	Revue de science criminelle et de droit pénal comparé
<i>Rev. soc.</i>	Revue des sociétés Dalloz
<i>RGAR</i>	Revue générale des assurances et des responsabilités
<i>RGCF</i>	Revue générale du contentieux fiscal
<i>RDT</i>	Revue de droit du travail
<i>RGD</i>	Revue générale du droit
<i>RHFD</i>	Revue d'histoire des Facultés de droit et de la science juridique
<i>RIDC</i>	Revue international de droit comparé
<i>RIEJ</i>	Revue interdisciplinaire d'études juridiques
<i>RJDA</i>	Recueil de jurisprudence du droit administratif et du Conseil d'Etat
<i>RJO</i>	Revue juridique de l'Ouest
<i>R.J.T.</i>	Revue juridique Themis
<i>RLDC</i>	Revue Lamy droit civil
<i>RMThemis</i>	Rechtsgeleerd Magazijn Themis
<i>RNB</i>	Revue du notariat belge
<i>RPS</i>	Revue pratique des sociétés civiles et commerciales
<i>RRJ</i>	Revue de la recherche juridique
<i>RRD</i>	Revue régionale de droit
<i>RTDciv.</i>	Revue trimestrielle de droit civil
<i>RTDF</i>	Revue trimestrielle de droit familial
<i>RW</i>	Rechtskundig Weekblad
<i>RWULR</i>	Roger Williams University Law Review
<i>R&R</i>	Rechtsfilosofie & Rechtstheorie
<i>S.</i>	Sirey. Recueil général des lois et des arrêts
<i>S. Afr. Law J.</i>	South African Law Journal

<i>Sc. St. L.</i>	Scandinavian Studies in Law
<i>Sem. jur.</i>	La Semaine juridique – Édition générale
<i>Sem. jur. – éd. E</i>	La Semaine Juridique – Entreprise et affaires
<i>SEW</i>	Tijdschrift voor Europees en economisch recht
<i>Soc.Kron.</i>	Sociaalrechtelijke kronieken
<i>SUBB Jurisprudentia</i>	Studia Universitatis Babes-Bolyai Jurisprudentia
<i>T.Aann.</i>	Tijdschrift voor aannemingsrecht
<i>TBBR</i>	Tijdschrift voor Belgisch burgerlijk recht
<i>TBH</i>	Tijdschrift voor Belgisch handelsrecht
<i>TBP</i>	Tijdschrift voor bestuurswetenschappen en publiekrecht
<i>TCFDIP</i>	Travaux du Comité français de droit international privé
<i>TCR</i>	Tijdschrift voor Civiele Rechtspleging
<i>TEP</i>	Tijdschrift Estate Planning
<i>TFR</i>	Tijdschrift voor fiscaal recht
<i>TGR</i>	Tijdschrift voor Gentse rechtspraak
<i>TJK</i>	Tijdschrift voor jeugdrecht en kinderrechten
<i>TPR</i>	Tijdschrift voor privaatrecht
<i>TROS</i>	Tijdschrift voor ruimtelijke ordening en stedenbouw
<i>TRV</i>	Tijdschrift voor rechtspersoon en vennootschap
<i>TSR</i>	Tijdschrift voor sociaal recht
<i>T.Strafr.</i>	Tijdschrift voor strafrecht: jurisprudentie, nieuwe wetgeving en doctrine voor de praktijk
<i>TvPP</i>	Tijdschrift voor de Procespraktijk
<i>TvR</i>	Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis
<i>T. Verz.</i>	Tijdschrift voor verzekeringen
<i>T.Vred.</i>	Tijdschrift van de vrederechters
<i>T.v.W.</i>	Tijdschrift voor Wetgeving
<i>Univ. Ill. Law Rev.</i>	University of Illinois Law Review
<i>Va. Law Rev.</i>	Virginia Law Review
<i>VAV</i>	Verkeer Aansprakelijkheid Verzekering
<i>VKJ</i>	Verkeersrecht: jurisprudentie
<i>Vl.Jurist</i>	Vlaams jurist vandaag
<i>WPNR</i>	Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie
<i>ZaöRV</i>	Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht
<i>ZEuP</i>	Zeitschrift für Europäisches Privatrecht
<i>ZZP</i>	Zeitschrift für Zivilprozeß
<i>ZZPInt</i>	Zeitschrift für Zivilprozeß international

